

Conference with social partners and civil society organisations from North Macedonia

X @EESC_REX #EESC_WB

12 March 2026 | 10:00 - 16:00 | Europe House – Skopje – Sv. Kiril i Metodij 52-b

Брисел, 9 април 2026 година

ИЗВЕШТАЈ ОД КОНФЕРЕНЦИЈАТА

На внимание на учесниците на конференцијата, како и на сите релевантни засегнати страни од институциите на ЕУ и властите на Северна Македонија

Цел на конференцијата:

На 12 март 2026 година, Комитетот за следење на Западен Балкан одржа надворешен состанок во Куќата на Европа во Скопје, Северна Македонија. Состанокот вклучуваше конференција со локалните социјални партнери и организации на граѓанското општество (ОГО), чија цел беше да се слушнат ставовите на организираното граѓанско општество во Северна Македонија за неговата улога во земјата и идните преговори со ЕУ, како и да се пренесат клучните пораки до властите на Северна Македонија и до институциите на ЕУ. Ова следеше по посетата на Постојаната група на ЕЕСК за фундаментални права и владеење на правото на Северна Македонија, која се одржа на 10-11 март 2026 година¹. Оваа мисија за утврдување на факти беше завршена со билатерални средби меѓу претседателот и потпретседателот на Комитетот за следење на Западен Балкан со разни контакти.

Главни заклучоци

- Јавната поддршка за членство во ЕУ останува силна и покрај повторените препреки. За да се одржи довербата, реформите треба да донесат опипливи подобрувања во секојдневниот живот на граѓаните и да ги демонстрираат придобивките од постепената интеграција пред формалното пристапување.
- Учесниците истакнаа дека постои временски ограничен „прозорец на можност“ за проширување. Северна Македонија треба да го искористи тоа со постигнување напредок

¹

Посебен документ насловен како „Фундаментални права и владеење на правото – Извештај за посетата на Северна Македонија и забелешките на властите за извештајот“ ќе биде објавен во подоцнежна фаза.

кон исполнување на условите за отворање на Кластерот за фундаментални прашања, додека ЕУ треба да продолжи да охрабрува кредибилен напредок.

- Ефективниот граѓански и социјален дијалог е и услов за пристапување и практична алатка за подобрување на квалитетот на политиките. Властите треба да излезат од рамките на формалните консултации и доследно и во рана фаза да ги вклучат социјалните партнери и организациите на граѓанското општество (ОГО) во креирањето, спроведувањето и следењето на политиките.
- Постојните структури за граѓански и социјален дијалог (на пр. Економскиот и социјален совет и Советот за соработка со граѓанското општество) се состануваат редовно, но често се перцепираат како чисто процедурални. Засегнатите страни повикаа на посуштински агенди, подобра подготовка и последователни активности, како и поголема доверба меѓу партнерите. Покрај тоа, социјалните партнери нагласија дека Економскиот и социјален совет треба да опфати поширок спектар на социо-економски реформи и законски предлози, надвор од постојаната дебата за минималната плата.
- Едно од постојаните тесни грла кои го кочат напредокот во спроведувањето на правото на ЕУ е ограничениот административен капацитет и честата флукуација на кадар, што ги ослабува имплементацијата, следењето и навременото спроведување на реформите и стратегиите, иако правната и стратешката рамка главно се соодветни.
- Клучните преостанати реформи што беа истакнати вклучуваат: (i) уставни измени кои се бараат со преговарачката рамка; (ii) усвојување и спроведување на реформата на изборниот законик во согласност со препораките на ОДИХР, со суштинска вклученост на ОГО; и (iii) сеопфатна реформа на кривичниот законик за да се обезбеди усогласеност со правото на ЕУ.
- Засегнатите страни укажаа на постојани предизвици во правосудниот систем, вклучувајќи хроничен недостиг на средства, судии и стручен кадар, што придонесува за доцнења и ја поткопува довербата во владеењето на правото.
- Бизнис заедницата ги препознава можностите што ги нуди пристапувањето во ЕУ, но нема структурирани канали за проактивно ангажирање и покажува ограничена подготвеност - особено кај малите и средни претпријатија - за притисоците на единствениот пазар. Оживувањето на ефикасните механизми за јавно-приватен дијалог и зајакнувањето на капацитетот на стопанските комори беа идентификувани како приоритети.
- Граѓанскиот простор е главно отворен, но ОГО се соочуваат со структурни слабости: ограничено и непредвидливо јавно финансирање, сложени правила за донации и повторливи кампањи за оцрнување – особено против организациите кои работат на застапување во областа на антикорупцијата и владеењето на правото.
- Се очекува нов Закон за здруженија и фондации и се очекува да ја подобри поволната средина, вклучувајќи појасни правила за јавно финансирање. Учесниците исто така укажаа на потребата од соодветни рокови за консултации (вклучително и на националниот портал за електронски регистар на прописи – ЕНЕР), со цел да се избегне учество кое е само формално (проформа).
- Слободата на изразување останува загрозувана од нискиот професионализам кај медиумите, поларизацијата, дезинформациите и говорот на омраза. Стратешките тужби

против учеството на јавноста (СТПУЈ) постојано беа истакнувани како средство за одвраќање од истражувачкото новинарство; затоа е важно натамошното усогласување со европските стандарди против СТПУЈ-тужбите и правосудните реформи.

- Прашањата за родовата еднаквост остануваат загрижувачки; учесниците ги истакнаа тековните проблеми, вклучувајќи родово засновано насилство и постојана дискриминација на трудниците на пазарот на труд.
- Иницијативата за членови од земјите кандидати за проширување беше позитивно оценета од македонските учесници, кои ги охрабрија и останатите институции на ЕУ да го преземат овој пристап за интегрирање на организираното граѓанско општество од земјите кандидати во работата на ЕУ.

Конференција со претставници на социјалните партнери и ОГО од Северна Македонија

➤ Дневниот ред е приложен

Поздравни обраќања

- Беќим Сали, прв заменик-претседател на Владата и министер за европски прашања
 - Партнерството со граѓанското општество е од суштинско значење, бидејќи организациите на граѓанското општество се ко-креатори на политиките; затоа е клучно да се осигура дека граѓанскиот простор ќе остане отворен, енергичен и ефективен и дека процесите на консултација се вистински.
 - Ефективниот социјален дијалог е столб на демократијата и затоа владата е посветена на подобрување на механизмите за консултација.
 - Транспарентни институции и поддршката за независните медиуми се од суштинско значење.
 - Успехот во спроведувањето на реформската агенда и интеграцијата во ЕУ зависи и од вклученоста на граѓаните.
- Бен Нупнау, заменик-шеф на Делегацијата на ЕУ во Северна Македонија
 - Реформите треба да бидат веродостојни и инклузивни и сите во општеството треба да работат заедно на нив.
 - Социјалниот дијалог е клучен дел од европскиот социјален модел; треба да се промовираат ефикасни трипартитни консултации.
 - Стратегијата на ЕУ за граѓанското општество и Штитот за демократија, усвоени во 2025 година, се од пресудно значење и за Северна Македонија.
- Виолета Јелиќ, претседателка на Комитетот за следење на Западен Балкан при Европскиот економски и социјален комитет
 - ЕЕСК со нетрпение очекува Северна Македонија да го отвори првиот кластер и првите поглавја од пристапните преговори со Европската Унија; ова исто така би го активирало Мешовитиот консултативен комитет на граѓанското општество меѓу ЕЕСК и Северна Македонија.
 - ЕЕСК е првото тело на ЕУ што го применува принципот на постепено пристапување на земјите кандидати за ЕУ во својата советодавна работа, преку спроведување на Иницијативата за проширување на земјите кандидати (ИПЗК).
 - Организираното граѓанско општество од Северна Македонија веќе имаше можност да се обрати и да даде писмен придонес кон мислењата на ЕЕСК, а нивните претставници седеа заедно со колегите од ЕУ за време на дискусиите на пленарната сесија на ЕЕСК посветена на проширувањето.
- Хозе Антонио Морено Дијаз, претседател на Постојаната група на ЕЕСК за фундаментални права и владеење на правото
 - Покрај надворешниот состанок на Комитетот за следење на Западен Балкан и Постојаната група на ЕЕСК за владеење на правото и фундаментални права оствари посета на Северна Македонија во истата недела, докажувајќи го ангажманот на Комитетот во земјата; оваа посета ги идентификуваше проблемите со социјалниот дијалог и лошото спроведување на работничките

права, особено во слободните трговски зони, како и постојаната дискриминација на трудниците на пазарот на труд.

- Северна Македонија има солидна правна рамка и добри институционални капацитети, но ѝ недостасува ефикасност и буџет.

Учество на организираното граѓанско општество во преговорите за пристапување со ЕУ и спроведување на реформската агенда

Главни точки:

- Учеството во пристапниот процес останува фрагментирано: Националниот совет за евроинтеграции (основан во 2007 година) е обемен (со повеќе од 30 членови) и дискусиите во него често се чисто формалистички, додека соработката со ресорните министерства најчесто е ад хок.
- Не постои единствен модел на 'најдобри практики' за вклучување на организираното граѓанско општество во преговорите; Северна Македонија ќе треба да развие функционален национален модел, поддржан од Европската комисија/Делегацијата на ЕУ (како што е тековниот проект СУПРАЕ).
- Социјалните партнери треба да бидат системски вклучени (не само преку редовни консултации олеснети од Делегацијата на ЕУ), така што преговорите ќе поттикнуваат квалитетни социо-економски реформи, наместо да станат чисто техничка вежба.
- Агендата за реформи треба да ја следи инклузивен комитет што ќе ги собере клучните засегнати страни (влада, социјални партнери и ОГО). Капацитетот на јавната администрација останува пречка, особено во однос на проценките на влијанието, следењето и навременото објавување на документите; интеграцијата во ЕУ е економски и развоен императив: ЕУ е главниот трговски партнер на земјата. На бизнис секторот му е потребен предвидлив, структуриран дијалог во текот на целиот процес, со цел да се подготви за притисоците на единствениот пазар, да ја задржи конкурентноста и да се поврзе со европските синџири на снабдување.
- Реформите треба да донесат видливи подобрувања во квалитетот на животот на граѓаните; луѓето треба да ги почувствуваат придобивките од постепената интеграција уште пред формалното зачленување.
- Планот за раст на Западен Балкан го засилува фокусот на социо-економско приближување, со строги рокови и плаќања поврзани со спроведувањето на реформите; Северна Македонија треба да дејствува брзо и да го подобри капацитетот за подготовка и апсорпција на проекти (вклучително и за малите и средни претпријатија и стопанските комори, преку посилна регионална соработка меѓу коморите).
- Градењето на капацитетите е од суштинско значење: на социјалните партнери и на ОГО (особено на локалните ОГО) им е потребна континуирана поддршка за суштинско учество во креирањето на политиките, за поднесување барања за конкретни проекти за јакнење на капацитетите и за развивање вештини за застапување; ЕУ треба доследно да инсистира на вистинско вклучување на граѓанското општество во донесувањето на одлуките.
- ОГО можат да имаат клучна улога во поддршката на комуникацијата со јавноста и подигнувањето на свеста за процесот на пристапување. Покрај тоа, посилното

поврзување со соодветните партнерски организации од ЕУ за време на процесот на преговори би овозможило размена на најдобри практики.

- Структурите за младински политики постојат (вклучувајќи ги и младинските совети), но депопулацијата и иселувањето на младите бараат континуиран дијалог и избор на политики со визија за иднината.
- Антикорупциските мрежи на граѓанското општество укажуваат на несоодветното постапување по случаите на корупција на високо ниво и на постојаните празнини во областа на конфискацијата на имот; тие исто така ја нагласуваат потребата од цврсти механизми за надзор над фондовите на ЕУ со цел да се ублажат ризиците за корупција.

Состојбата на социјалниот дијалог и бизнис заедницата

Главни точки:

- Социјалниот дијалог се одвива редовно во Економскиот и социјален совет (ЕСС), но се доживува како тесен и процедурален, со несразмерен фокус на минималната плата и ограничена дискусија за пошироки реформи (на пр. продуктивност, неусогласеност на вештините, технолошки промени или позначајни законски предлози како што се измените на законот за работа).
- Ефикасноста на ЕСС е ограничена од ограничените ресурси и недоследното учество на членовите на владата. Довербата меѓу трипартитните партнери останува ниска; чувствителните прашања често се избегнуваат иако ЕСС има советодавна улога. Потребна е поотворена дебата со меѓусебно почитување, како и простор за поканување надворешни актери (вклучително и ОГО) каде што е тоа релевантно.
- Постои колективно договарање (општи договори во јавниот и приватниот сектор и секторски договори), но циклусите на преговарање и ревизија би имале корист од поголема динамика, особено во приватниот сектор.
- Меѓународните стандарди за труд остануваат референтна точка: по мисијата на Меѓународната организација на трудот (МОТ) во октомври 2023 година во врска со Конвенцијата бр. 98, во март 2024 година беше издаден сет препораки кои се сè уште применливи; еден пример за реформа е укинувањето на барањето Министерството за финансии да дава дополнително (*екс-пост*) одобрување за колективните договори во јавниот сектор.
- Споровите околу репрезентативноста и понатаму влијаат врз учеството на синдикатите: Комисијата за репрезентативност ја продолжи работата во јуни 2025 година по подолг прекин, но доделувањето на третото синдикално место во ЕСС останува спорно.
- Продолжуваат загриженостите за реформите во работното законодавство кои се туркаат без суштинска консултација со социјалните партнери, вклучително и натамошната примена на *лекс специјалис* поврзан со изградбата на паневропскиот Коридор VIII (што овозможува подолго работно време); друга област на загриженост се однесува на извештаите за политички притисок и повремени напади насочени против синдикалното раководство.
- Односите меѓу работодавците и синдикатите се под влијание на ниското ниво на меѓусебна доверба и слабите поттикнувања за работодавците да се приклучат кон организациите на работодавци. Би можела да се истражи соработката меѓу социјалните

партнери и ОГО, притоа зачувувајќи го фокусот и репрезентативноста на механизмите за дијалог.

- Пазарот на труд се соочува со структурни притисоци: иселувањето паралелно со приливот на работници мигранти; предизвиците во слободните економски зони (вклучувајќи го и ограничениот пристап за социјалните партнери); и јазот меѓу слободните работни места и регистрираната невработеност. Потребно е внимание на родовите аспекти (достоинствена работа за жените и подобри родово разложени податоци).
- Неформалноста, корупцијата и клиентелизмот продолжуваат да ги поткопуваат довербата и фер конкуренцијата. Зголемената и континуирана поддршка за градење на капацитетите (финансирање и вештини) за социјалните партнери – поддржана од МОТ и Европската комисија – се смета за предуслов за посуштински социјален дијалог.

Овозможување слобода на изразување и борба против дезинформации на граѓански простор

Главни точки:

- Правната рамка за учество на граѓанското општество е во голема мера воспоставена, но спроведувањето е нееднакво и постои ризик консултациите да станат само формалност (проформа вежба);
- Националниот совет за соработка со граѓанското општество ја продолжи својата работа по двегодишен прекин и сега се состанува редовно (составен е од 14 претставници на ОГО, 13 институционални претставници и претседавач од редовите на граѓанското општество). Неговата надлежност главно се однесува на законодавството поврзано со граѓанското општество и има само ограничена интеракција со ЕСС;
- Со нетрпение се очекува новиот Закон за здруженија и фондации, подготвен од Министерството за правда. Иако процесот има општо задоволително ниво на транспарентност, многу кратките рокови за консултации (понекогаш само два дена), заедно со перцепциите за политички фаворитизам, ја поткопуваат довербата во процесот.
- Граѓанскиот простор треба да се третира како клучен индикатор за демократското здравје. Властите и ОГО треба да ги надминат конфликтните наративи и да изградат соработка заснована на партнерство, истовремено зачувувајќи ја независноста на граѓанското општество како бранител на темелните вредности и двигател на промените.
- Финансирањето останува структурна ранливост: државната поддршка е ограничена и често им дава приоритет на верските/културните организации, додека потпирањето на странски донатори станува сè понесигурно бидејќи некои донатори ги намалуваат или ги пренасочуваат своите средства. Ова ја нагласува потребата од диверзификација на изворите на финансирање и воспоставување јасни и транспарентни стандарди за јавно финансирање (вклучително и преку кодекс на добри практики) и заштитни механизми за спречување на финансирањето на не кредибилни ОГО. ОГО кои даваат услуги се сметаат за минимален приоритет за јавна поддршка.
- Кампањите за оцрнување и организираните онлајн напади придонесуваат за анти-граѓанска реторика и недоверба, особено против организациите за застапување (на пр. оние кои работат на антикорупција и владеење на правото).

- Слободата на медиумите е релативно подобра отколку во повеќето земји во регионот, но предизвиците и понатаму опстојуваат (клиентелизам, ограничен професионализам, самоцензура поврзана со зависноста од рекламирање, поларизација и странско влијание). Транспарентноста на сопственоста на медиумите и нивното финансирање бараат дополнително усогласување со правилата на ЕУ.
- СТПУЈ-тужбите остануваат сериозна загриженост. Пресудата на Апелациониот суд против Истражувачката репортерска лабораторија (ИРЛ) се смета за негативен преседан, што ја засилува потребата од правосудни реформи и правни заштитни механизми, како и за усогласување со европските стандарди против СТПУЈ-тужбите; формирањето на посебна работна група е позитивен чекор, но долгите постапки сè уште можат да имаат застрашувачки ефект.
- Дезинформациите сè повеќе се дефинираат и како демократски и како безбедносен предизвик. Одговорите треба да комбинираат регулација, поддршка за независното новинарство, практични иницијативи за медиумска писменост и соработка со ОГО за да се осигура дека граѓаните добиваат навремени и веродостојни информации.
- На ниво на ЕУ, се очекува улогата на ЕЕСК во Управниот одбор на Платформата за стратегија на ЕУ за граѓанското општество да помогне во поврзувањето на ОГО од Западен Балкан со структурите на ЕУ. Предложената програма на ЕУ „Агора“ (2028–2034) би ја консолидирала и проширила поддршката во области кои вклучуваат култура/медиуми и сегменти поврзани со демократијата.

Секретаријат на Одделот за надворешни односи (REX)